

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Довгань Надії Юріївни «Теоретичні і методичні основи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи», подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальностей 13.00.07 – теорія і методика виховання, 13.00.02 – теорія і методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)

Актуальність теми виконаної роботи. На сучасному етапі розвитку українського суспільства одним з першочергових завдань держави є удосконалення системи фізичного виховання студентської молоді. Оскільки низка законодавчих, програмно-нормативних актів, прийнятих в Україні, покликана сприяти швидкому й ефективному реформуванню системи вищої освіти на принципах автономії вищих навчальних закладів, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства.

Теоретичний базис дослідження фізичної культури особистості та факторів її детермінації у галузі загальної дидактики і методики виховання закладено працями дидактів і педагогів-мислителів: І. Боберського, Г. Ващенка, К. Гельвеція, Я. Коменського, П. Лесгафта, Р. Малкастера, Й. Песталоцці, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Флері та інших. Значний внесок у розуміння фізичної культури особистості здійснили Б. Ананьєв, М. Бердяєв, І. Бех, С. Гончаренко, О. Куц, Л. Матвєєв, В. Платонов, Л. Сергієнко, Б. Шиян та інші). Дослідницький пошук оптимальної моделі виховання фізичної культури особистості здійснювали В. Андрущенко,

Е. Бондаревська, В. Кремень, О. Савченко); фізичної культури особистості студента (А. Гужаловский, В. Максакова); гуманізації і демократизації системи фізичного виховання (В. Горащук, Є. Ільїн, Є. Приступа, О. Худолій, А. Цьось); цільових орієнтирів сучасної системи фізичного виховання та структури індивідуальної фізичної культури людини (В. Бальсевич, М. Лук'янченко, К. Огніста); розроблення концепції теорії фізичної культури та її реалізації в умовах перебудови вищої освіти (С. Іконнікова, М. Носко, О. Тимошенко).

Однак, за всієї різновекторності проблематики, комплексного дослідження проблеми виховання фізичної культури студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи у вищих навчальних закладах вітчизняними дослідниками здійснено ще не було.

Аналіз нормативних документів, наукових джерел, сучасного стану виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи надав можливість виявити суперечності, які свідчать про необхідність комплексних наукових досліджень процесу фізичного виховання студентської молоді, актуалізують створення педагогічної системи виховання фізичної культури студентів у позааудиторній спортивно-масовій роботі вищого навчального закладу.

Недостатнє наукове опрацювання проблеми фізичного виховання студентської молоді, необхідність усунення зазначених суперечностей зумовили вибір теми дисертації: «Теоретичні і методичні основи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи».

Зв'язок роботи з планом НДР галузі. Про важливість для галузі дисертаційного дослідження свідчить факт його виконання відповідно до плану наукових досліджень лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання НАПН України і є складовою планових тем «Організаційно-педагогічні умови фізичного виховання учнів

у позакласній роботі загальноосвітніх навчальних закладах» (державний реєстраційний номер № 0111U000162), «Військово-патріотичне виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів у позакласній роботі» (державний реєстраційний номер № 0114U002141). Тему дисертаційної роботи схвалено на засіданні вченої ради Інституту проблем виховання НАПН України (протокол № 3 від 26.03.2012 р.) і затверджено рішенням бюро Ради з координації наукових досліджень в галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 7 від 25.09.2012 р.).

Найбільш істотні наукові результати досліджень. Найбільш істотними науковими результатами роботи є аналіз та узагальнення концептуальних основ фізичного виховання студентів закладів вищої освіти, де здійснено культурно-історичну ретроспективу проблеми виховання фізичної культури особистості, представлено наукові підходи до виховання фізичної культури студентів у вищих навчальних закладах, розкриті сучасні теоретичні засади фізичного виховання студентської молоді. У дисертації висвітлені провідні ідеї виховання фізичної культури студентів закладів вищої освіти, які включають в себе понятійне визначення «фізична культура особистості студента», стратегію виховання фізичної культури студентської молоді, базові чинники і закономірності виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів. Розроблено дидактичні основи фізичного виховання студентів закладів вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи, виявлено психолого-педагогічний контекст конструювання змісту фізичного виховання студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи, показана єдність традиційних та інноваційних форм і методів виховання фізичної культури студентської молоді у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи. Обґрунтовано педагогіко - інноваційну систему виховання фізичної культури студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи та психолого-педагогічні умови впровадження в освітній процес закладів

вищої освіти систему виховання фізичної культури студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи. Здійснено порівняльний аналіз емпіричних результатів констатувального та формувального етапів дослідження та розроблено науково-методичні рекомендації щодо виховання фізичної культури студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

Ступінь обґрунтованості результатів дослідження, їхня вірогідність і новизна. Високий рівень достовірності й обґрунтованість наукових положень, висновків і результатів дисертації забезпечує достатня джерельна база дослідження, де опрацьовано 595 джерел, у тому числі 27 праць зарубіжних авторів. Масштабність проведеного дослідження, глибина аналізу різноманітних джерел забезпечують достовірність отриманих особисто автором результатів дисертації та вірогідність її наукових висновків і рекомендацій. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що автором *вперше* здійснено цілісний теоретичний аналіз проблеми виховання фізичної культури студентів закладів вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи; теоретично обґрунтовано та спроектовано педагогічну систему виховання фізичної культури студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи закладів вищої освіти, розроблено психолого-педагогічні умови її ефективного реалізації; охарактеризовано специфіку та дидактичні основи фізичного виховання студентської молоді у позааудиторній спортивно-масовій роботі; визначено критерії з відповідними показниками; *уточнено* сутність поняття «фізична культура особистості студента» та структуру «фізичної культури особистості студента»; *подальшого розвитку дістали* положення про сутність виховання фізичної культури студентської молоді, закономірності та психолого-педагогічні чинники цього процесу, зміст, форми і методи організації і здійснення позааудиторної спортивно-масової роботи закладах вищої освіти.

Повнота викладу основних результатів дослідження в опублікованих роботах. Основний зміст роботи повною мірою викладено у 58 наукових працях, з них - 1 монографія (одноосібна), 3 навчальних посібники (у співавторстві), 5 методичних рекомендацій, 49 статей у наукових фахових виданнях України, у тому числі 8 статей у закордонних фахових виданнях та фахових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 31 стаття у фахових виданнях України, 10 статей в інших наукових виданнях.

Значимість результатів досліджень для теорії і практики. Теоретичне і практичне значення одержаних результатів здобувача полягають у науковому аналізі проблеми виховання фізичної культури студентів закладів вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи, розробці педагогічної системи виховання фізичної культури студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи; обґрунтуванні діагностичного інструментарію з визначення рівнів вихованості фізичної культури особистості студентів; представленні змістово-методичного забезпечення виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладах у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

Рекомендації з використання результатів досліджень. Н.Ю Довгань науково обґрунтовано та створено педагогічну систему виховання фізичної культури студентської молоді у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи. Опубліковано і впроваджено навчально-методичні посібники: «Рухливі ігри», «Фізичне самовдосконалення студентів», «Фізичне виховання. Фітнес» (у співавторстві); авторських курсах: «Фізичне виховання. Волейбол», «Фізичне виховання. Аеробіка», «Фізичне виховання. Ритмічна гімнастика» (у співавторстві), «Фізичне виховання. Пілатес», «Фізичне виховання. Бодіфітнес»; у мультимедійній програмі Beautiful Body.

Теоретичні, технологічні та методичні результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів, для створення навчальних програм, курсів, спецкурсів для студентів, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій, а також можуть застосовуватися у системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

В цілому дисертація свідчить про високий рівень підготовки дисертанта, досконале володіння методикою дослідження, творчий підхід до обраної проблеми, що дозволило обґрунтувати стан наукової розробки теми і розв'язати основні дослідницькі завдання.

В авторефераті висвітлені всі основні положення дисертації, він відповідає її змісту.

Поряд з позитивними сторонами дисертаційної роботи, є недоліки та дискусійні питання:

1. На сторінці 79 автор звертає увагу на те, що на виконання Закону України «Про фізичну культуру і спорт» Кабінет Міністрів України затвердив «Положення про державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України (1996 р.). Однак, слід відмітити, що це положення було відмінене в 2008 році, а 9 грудня 2016 року прийнята Постанова Кабінету міністрів України № 10-45 про обов'язкове оцінювання рівня фізичної підготовленості населення України. Бажано у роботі використовувати цей нормативно-правовий документ, оскільки тести у цих двох документах різні.

2. Автор у дисертаційній роботі вказує на форми організації занять: традиційну, нетрадиційну, секційну, професійно-орієнтовану тощо. При цьому нетрадиційна форма занять полягає у проведенні занять з фізичного виховання у формі факультативів. А шейпінг, аквааеробіка, пілатес та ін. - це не форми, а засоби фізичного виховання.

3. У роботі перераховуються різного роду стимули для активності студентів у позааудиторній спортивно-масовій роботі. При цьому не зовсім зрозуміло, яким чином застосовувалися показники рейтингу з фізичного виховання та стимулювання фізичної діяльності. Бажано більш повно розкрити це питання.

4. Цікавим було б, якби дисертант провів анкетування серед студентської молоді щодо мотивації до занять фізичними вправами без наявності заліку з дисципліни «Фізичне виховання». А також проаналізував, як бажання та зацікавленість студентів співставляється із заняттями фізичними вправами в позааудиторній спортивно-масовій роботі. Це значно посилює значення цієї роботи.

5. Автором на сторінці 203 представлені методи формування фізичної культури, де до методів навчання рухових умінь і навичок відносяться навчання в цілому і за частинами, а до методів розвитку фізичних якостей - ігровий, змагальний і специфічний. Якщо ігровий і змагальний методи у роботі висвітлені у повному обсязі, то специфічні методи майже повністю не представлені.

6. На рисунку 5.2.1 представлено формувальний блок педагогічної системи виховання фізичної культури студентів закладів вищої освіти у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи. До засобів позааудиторної спортивно-масової роботи віднесено матеріально-технічне забезпечення, мультимедійне обладнання, мультимедійні програми. При цьому слід відмітити, що у фізичній культурі та спорті засобами є, в першу чергу, фізичні вправи, що доповнюються оздоровчими силами природи і гігієнічними факторами. Тому автору варто вказати, що це не засоби, а спортивно-матеріальне забезпечення позааудиторної спортивно-масової роботи.

7. В процесі розробки моделі педагогічної системи виховання фізичної культури студентів закладів вищої освіти бажано було б показати зворотній зв'язок між отриманим результатом і цілями (метою), які ставляться

в процесі позааудиторної спортивно-масової роботи, оскільки модель є образом (шаблоном) певної системи підготовки студентської молоді і повинна постійно удосконалюватися, а не залишатися сталою. Тільки при наявності зворотного зв'язку цього можна досягнути.

8. У роботі понятійний апарат слід привести у відповідність з вимогами. Наприклад, замість терміну фізична освіта слід використовувати фізкультурна освіта, що більш точно відображає діяльність у галузі фізичної культури і спорту, у теорії і методиці фізичного виховання відсутній фізкультурно-оздоровчий метод тощо.

Висловлені зауваження не є принципового характеру і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації. У цілому, дисертаційна робота Довгань Надії Юріївни «Теоретичні і методичні основи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи» є самостійно виконаним, завершеним дисертаційним дослідженням, яке за своїм змістом, обґрунтованістю висновків, новизною отриманих результатів відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» (Постанова Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами)) до докторських дисертацій, а його автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальностей 13.00.07 - теорія і методика виховання, 13.00.02 – теорія і методика навчання (фізична культура, основи здоров'я).

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету фізичного виховання
та спорту Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова

